

Throw the Stones Really Hard at Your Target or Rest in Peace

On the artist's struggle to gain access to research in her art

1. (Jag är konstnär) Det omöjligas territorium *och* stenrösen
2. (Jag är professor) En ifrågasättande nyfikenhetsforskning *och* oändliga vidder
3. (Jag är rektor) Politikens förlängda arm *och* höga bergsmassiv

1. (Jag är konstnär) Det omöjligas territorium *och* stenrösen

Det finns det som lockar tanke och kropp utöver det vanliga, det där som inte låter sig definieras och som inte ens skygghet kan avhålla oss ifrån. Det är fortfarande verkligt, låter sig gärna förhärligas eller i vissa fall närmas med vända. Tanke och känsla upptas av detta något och kräver både vilja, förstånd och minne i närmandet. Man får anstränga sig. Utan detta ogripbara ”något” blir tillvaron endimensionell. Att halka omkring bland det ogripbara i tillvaron, är att utsätta sig. Det får man vara beredd på. Det är svårt att springa på obanad mark bland vindfällan och stenrösen.

Det finns många olika sorters liv i ett stenröse. Rösen är lätta att bygga om eftersom de består av många mindre delar. Jag inrättar mig utan att trivas i röran. Rösen rasar lätt. När jag känner mig hotad av andras passivitet, plockar jag upp en sten och kastar den så hårt jag kan mot förutbestämda mål. Har jag tur kan jag på så sätt slå upp sprickor i alltför välordnade fasader, sprickor och glipor som kan blotta vad ingen tänkt att säga men ändå menar. Så aktiveras språkliga sinnen i olika medvetanderum. Verkligheten vidgas, tanke och känsla tas i anspråk. Sen vill jag arrendera ordens plats i språket. Jag vill ha ett långt kontrakt (livstid!) och arrendet ska vara lågt så att jag kan ägna mig åt att utveckla språket och inte bara använda det. Med vem ska jag teckna detta avtal? Jag är konstnär på, vad många påstår vara, det omöjligas territorium.

Min framgång kvävs i produktivitet. Producera mera, fortare och billigare. *Men* bra. Det ska vara hög kvalitet *men* ingen vill säga av vad den består. Mina verk ska vara populära och locka stor publik oavsett det format de produceras i. Jag förväntas vara fortsatt nyskapande, överraskande, omskakande och hela tiden göra det omöjliga *men* ingen frågar efter hur, vad eller varför. Jag fortsätter kasta sten, trampa på grus och söka efter glipor. Jag vill kasta de stenar som når havet, som kan få vattnet att stiga, som får vågor att resa sig och skölja världen. Jag vet varför *men* inte hur eller vad det då kommer att bli.

Dansen börjar i stillhet. Så är det alltid. När ingenting annat återstår finns dansen. Rörelsen tar över tanke och initiativ. I ett ständigt sökande efter mening är det kroppen som bär rörelsen mot

ett fysiskt och intellektuellt sammanhang (mot en språklighet). Genom dansen återfår kroppen sina konturer och vi blir både medvetna och delaktiga i tid och rum. Till det behövs både vilja, förstånd och minne. Rörelsen kräver energi och tar den. En ständig obalans ska rättas till och inordnas i ny form. Var eller vad är jag? När är jag det jag vill vara? Varför? I kommunikation med andra människor blir jag kvar, eller i, förbi, eller här...

Bedöm, kritisera, slå, hata, förlusta dig och njut! *Sen* kan du tänka. *Sen* kan du ifrågasätta. *Sen* kan du göra och fortsätta tänka på hur många ”*sen*” det finns. Det där kommande - jag ska bara... *sen* gör jag. Livets omvägar? Jag vill bli det jag lever och tränga in i kroppen, även med den tanke som ofta håller sig utanför. Jag vill veta att du märkt mig, att du känt min kropp som oförglömlig. Är det du eller jag som är galen? Vem säger att det är omöjligt? Alla minnen försvarar sig mot glömskan. Jag ber. Smågrus i munnen.

Jag vill att min konst ska angå. Jag vill att min konst ska angå också andra konstnärer och locka till dialog. Jag vill dela min tankevärld, mina frågor, min process och få inblick i andras för att få mig själv, vad jag tror att jag vet och kan - provat. Jag vill föra avancerade samtal om konst och konstnärlig praktik med andra konstnärer som arbetat länge och formulerat frågor som kräver stor uppmärksamhet, tid, eftertanke och fördjupad konstnärlig process. Jag vill forska och jag vill ha betalt för att göra det. Jag vill ha råd att ta mig tid att tänka, göra, skriva och säga. Jag vill utvidga min plats i språket. Jag vill se kroppens och tingens rörelser som meningsbildande och pådrivande. Jag vill låta händelser förhärsliga, brutaliseras eller inrymma en massa tveksamhet. Jag vill förvalta den arrenderade plats som annars varit förlänad orden och göra synligt det som dessa inte format att avslöja. Jag vill ha det som kan föra mig vidare och det som inte är möjligt att utveckla på konstmarknadens villkor.

2. (Jag är professor) En ifrågasättande nyfikenhetsforskning och oändliga vidder

Varför behöver jag forska? Varför behöver den konstnärliga högskolan konstnären som forskare? Varför forskning och inte ”vanlig” konstnärlig process?

Vad är det konstnären söker i sin process? Vilka frågeställningar driver? Många konstnärer är bärare av en unik kompetens som kommuniceras via verket. När vägen dit dokumenteras och reflektionen av processen tillhandahålls för andra att följa, kritiskt granska och lära av, så kan fler lära mer, inspireras och provoceras i eget arbete. Så utvecklas kunskap i konst. En kunskap som driven av nyfikenhet, bidrar till utveckling av konstnärliga uttryck och som kommer omvärlden till del genom både den dokumenterade processen, reflektionen och verket. Många konstnärer anlägger ett utforskande perspektiv i sin process, *men* ett fåtal intresserar sig för forskning. Många konstnärer har en förmåga att se förbi alla möjliga hinder och begränsningar till förmån för fördjupade perspektiv och oändliga vidder *men* ett litet fåtal intresserar sig också för att formulera detta i den dokumentation och reflektion kring det egna (solitära) eller gemensamma (team) arbetet som utgör en del av förutsättningen för forskningens legitimitet.

Man kan inte sjunga med grus i munnen. Man kan dansa med grus i munnen, spotta ut lite småsten då och då, och befria processen från mindre hinder. Det är svårare att förflytta berg. Insikter om hur vi fördjupar vår kunskap, utvecklar vår kompetens och förmåga att kommunicera det som ska ta gestalt, är viktiga och åtråvärda. Det kräver tid, rum, resurser och en miljö där forskningsmetodiker och praktiker kan utvecklas på konstnärlig grund. En stabil grund för den konstnärliga forskningen ger också en god grund för samverkan med andra vetenskapliga kunskapsfält. Den nya kunskap som finns att erövra utgör en förutsättning för utveckling av

konstnärliga praktiker, av utbildningsstrategier och metoder liksom av arbetsmarknadsrelaterade frågor. Ett varmt, välstädat golv är härligt att vara naken på – sopa undan både sten, grus och sand!

Genom att tvingas formulera mig kring arbetets art och innehåll, lär jag mig mer om vad jag gör. Man måste vara uppmärksam! Genom att sätta arbetet i relation till andras teorier och praktiker lär jag mig mer också om mina egna metoder, att tillämpa dem och begripliggöra dem för andra som användbara eller förkastliga. Jag vill göra bra konst. Jag vill kunna formulera vad jag menar med bra och mäta mina kriterier mot andras. Jag vill göra det jag ännu inte gjort, vet eller kan. Jag vill synliggöra den kunskapsbildning som uppstår i konstnärlig praktik och jag vill göra det genom konstnärlig gestaltning av skilda slag.

Konstnärlig forskning är inte en form av forskning utan många. Som forskande konstnär erbjuds jag inom högskolan ett rum, tid, resurser och en miljö där arbetet kan utvecklas, diskuteras, kritiserats, stimuleras och återkopplas till vad andra gör och har gjort på området. Jag erbjuds de möjligheter till fördjupad process och forskning som inte återfinns någon annanstans. Som konstnär kommer jag till högskolan i tidsbegränsad anställning som professor efter sakkunnigprövning. Jag bedriver min forskning, interagerar med högskolans lärarkår och studenter, medverkar i utvecklingen av ämnesområdet under längre eller kortare tid och lämnar sedan högskolan för att återgå i ett ytterligare stärkt konstnärskap.

Det finns en utbredd uppfattning bland många konstnärer att det enbart är de mediokra, de konstnärer som inte klarar sig på marknaden, som söker sig till utbildningssektorn och till den konstnärliga forskningen. Det har måhända varit så inom vissa sektorer (särskilt där det avkrävs en anpassning till akademiska traditioner och vetenskapliga metoder och teorier), men med den strategiska utvecklingen av den högre utbildningen och av förutsättningarna för konstnärlig forskning, följer möjligheter för de mest framstående, avancerade och nyskapande konstnärerna att på konstnärlig grund utveckla sina metoder och sin forskningspraktik under högskolans tak.

I en ”vanlig” konstnärlig process agerar man på marknads villkor med krav på produktivitet, effektivitet och resultat, ofta under stark tidspress. Produkten/verket ska passa marknads behov. Att dokumentera och reflektera arbetet låter sig sällan göras och möjligheten att arbeta med kunskapsutveckling utifrån specifika frågeställningar är mycket begränsad. I en konstnärlig forskningsprocess ges möjlighet att ställa frågor och söka svar utifrån konstnärens behov snarare än marknads. Den konstnärliga högskolan har här ett stort ansvar gentemot de konstområden man representerar. Högre utbildning och forskning är en väg för konstnären att utvecklas och medverka till produktion av immateriella värden, liksom av ett begripliggörande av skapandets villkor. Att medverka till att de frågor ställs som kan stärka den konstnärliga praktiken men också bidra till en utveckling av marknaden, av konsten och dess interaktion med det omgivande samhället.

Det är viktigt att synliggöra konst som en möjlig väg till den kunskap och de insikter vi annars inte når. Att visa på hur konst verkar, bidrar till att utveckla vår kommunikativa förmåga och det som kan medverka till en fördjupad medvetenhet om kulturens betydelse för ett samhälles utveckling. Att det helt enkelt är både roligt, skrämmande och fullständigt nödvändigt att också konst som konst tar plats i vår vardag och därmed ger röst åt det som annars inte blir sagt. Världen är stor. Den forskande konstnären representerar tänkandet, rörelsen och händelsen, som med sin presentation ger förgreningar långt ut (eller in) också i helt andra yttringar. Kropp och tanke, fysik och intellekt – konstnären är en viktig aktör i ny kunskapsutveckling!

3. (Jag är rektor) Politikens förlängda arm och höga bergsmassiv

Några rader ur Hans Larssons text om Intuition från slutet av 1800-talet inspirerar mig och ger mig mod: *”hur hvardagslivet är undanskymd för oss av ett töcken... på så sätt att visserligen vårt yttre öga har utsikten fri, men själen icke kan fatta och sammanhålla allt, icke se annat än här och där ett fragment af verkligheten. Vi går genom ett landskap som våra sinnen uppfatta, men utan att själen öppnar sig för dess skönhet. Och när själen öppnar sig, då manar den fram till sig allt och ser och hör allt tillsammans och känner det som en skiljevägg kommit bort. Då har dimman lyft, dock icke fullkomligt. Allt det som själen ser och hör, är ständigt bortglidande, gömmer sig och syns igen, och själen varskar framför det ett sakta viftande, genomskinligt hölje, en rest af hvardagstöcknet – diktningens slöja.”*

Den samtida konsten vidrör uttryck förankrade i en samtida historieskrivning, med koder begripliga utifrån kulturell tillhörighet. Konsten kräver vår medverkan och till den måste man ha viljan. Med ovilligheten till upplevelse omöjlig att förutse, fjärras jaget från det möjliga mötet. Du har tråkigt, upplever olust eller väljer bort verkets tilltal helt och hållet. Du vill inte se, vill inte höra. Du vill inte känna smaken eller lukta dig till information. Nej tack. Detta skiljer inte mötet med konsten från mötet med en annan människa eller mötet med en ny miljö. Viljan styr våra sinnen. Hur kommer det sig att oppositionen är så nära till hands? Hur vänds ”Nej” till ett ”Ja”? Vad får oss nyfikna?

Vi satsar vår vilja och hunger efter det ogripbara i det vi kallar insikt och kunskap. Otillfredsställelsen med, eller otillräckligheten i, det rådande är något vi delar. Allt intresse utgår från en saknad. I avsaknad av... söker jag. Vad finns på andra sidan berget? Vi interagerar genom att ta oss rätten att projicera våra behov på det som sker, oss emellan i kulturella uttryck eller i konstnärliga verk. Så växer vår integritet och värdighet. Konst kan ses som en överlevnadsstrategi där slumpens närvaro spelar in, där vi kan låta oss överrumplas, hänföras, äcklas, provoceras eller smekas mjukt och varsamt. Konst kan också ses som ett samhälles självbild. Så vill jag att det ska vara. Det är en konstsyn högskolan ska hävda i det politiska samtalet och som kan motivera resurser till den nyfikenhetsdrivna forskning som kan medverka till att förflytta berg.

Vårt samtida samhälle organiseras utifrån en idé om valfrihet och människors möjlighet att sälla bland fragmenterade och valbara delar. Så skolar vi medborgarna i ett system som skenbart bygger på logik och rationalitet. Tilltron till det ogripbara, icke mätbara och till synes meningslösa rinner bort i floder av nytto- och produktivitetstänk. Som rektor tar jag ansvar för ett system som bejakar en utvecklade kunskapsbildning och en syn på identitet där intuition och medvetande omfamnar en helhetssyn på det att vara människa, ger plats för det som lockar tanke och kropp utöver det vanliga (det där som kräver vilja, förstånd och minne i närmandet). Jag reser mig för att tala om kulturpolitik som det politikområde som bör genomsyra alla andra politikområden, för en utbildnings- och forskningspolitik avhängig en kultursyn som tar ställning för kunskap som förutsättning för ett demokratiskt samhälle. Här hjälper det inte att be. Man får anstränga sig.

Studenterna diskuterar: Kan man tala om sin konst utan att ”förklara” den eller sätta den i relation till termer om ”värde” eller ”nytta”? Kan man presentera sitt arbete med bibehållen värdighet och respekt för verket? Vad betyder formen för ”tolkningen” av verket? Hur stor frihet har egentligen betraktaren/publiken? Vad är det att ”förstå” konst?

Frågorna hopar sig. Samtalen med studenter är inspirerande och närande till de tankar som trängs och bråkar om plats i mitt och andras medvetande. Det är frågor kring utbildningsprogression, forskning och behovet av en stärkt profilering som dominerar. Hur vi kan ta vara på all nyfikenhet, lust till vetande och mer...? Hur vi kan forskningsanknyta vår utbildning på både grund- och avancerad nivå, hur vi kan väcka våra politikernas respekt för vad vi åstadkommer? Hur? Här ligger stora klippblock som måste vältas med hjälp av långa, långa spett.

Vi bedriver kvalitativa och nyskapande utbildningar med starka konstnärliga resultat. Vi utbildar för excellence redan på grundnivå, då våra studenter efter sin kandidatexamen ska ut och konkurrera om plats på en nationell och internationell arbetsmarknad. För att studera vidare på avancerad nivå, krävs yrkesverksamhet och konstnärlig profilering och för forskarutbildning krävs en väl etablerad praktik i en internationell kontext på hög konstnärlig nivå.

Konstnärlig forskning är att utforska och undersöka med syfte att vinna kunskap både i och för våra konstområdens behov, en ifrågasättande nyfikenhetsforskning. Resultatet av forskningen placerar den vunna insikten i ett omvärldssammanhang där vår och andras miljöer kan kritisera, använda och förvalta detta genom presenterad dokumentation och reflektion av arbetet och i förekommande fall av verket.

Vi är måna om forskningsanknytning redan på grundnivå och vi ger både konstnärliga och vetenskapliga metodkurser som grundar sig på aktuella konstnärliga och vetenskapliga praktiker, metodiker och forskning. Våra konstnärliga lektorer har egen, väl grundad erfarenhet i konstnärlig praktik, de konstnärliga professorerna är verksamma konstnärer ledande inom sina respektive områden. Våra professorer arbetar inom alla utbildningsnivåer, utvecklar handledarforum, professorskollegier och forskar i sin konst. Vetenskapliga lektorer och professorer är jämbördiga med de konstnärligt meriterade och de kompletterar varandras kunskapsområden. Detta ger goda förutsättningar för samverkan med andra konst- och vetenskapsområden vid nationella och utländska lärosäten och konstfora liksom för konstområdenas stärkta position i ett omvärldsperspektiv.

I Sverige arbetar vi nu med utvecklingen av en nationell forskarskola i konst. Utbildningsdepartementet har föreslagit att en ny examen inrättas, Doctor of Art, som kompletterande examensform till PhD med ett dokumenterat konstnärligt projekt som ersätter den vetenskapliga forskningens avhandling. Det betyder att vi kan bedriva konstnärlig forskarutbildning på konstnärlig grund och utveckla såväl metodologier, teorier som praktiker utifrån konstnärernas behov. Vi diskuterar också hur vi ska formulera kriterier för resursfördelning till konstnärlig forskning på konstnärlig grund. Det är ett spännande och krävande arbete som utmanar såväl konstfältet som den akademiska världen till kreativitet och nytänkande.

Den konstnärliga forskningen har inte en definition utan många. Precis som inom de vetenskapliga disciplinerna gynnas utvecklingen av pluralism och en samverkan som kan stimulera till ökad kreativitet och nytänkande kring både metoder och arbetsformer. När vi talar om behovet av en utveckling av konstnärlig forskning och av starka konstnärliga forskarmiljöer, så är det forskarna (både konstnärer och akademiker) det handlar om. Det handlar om i vilken utsträckning vi kan bejaka kreativa, utmanande och ifrågasättande människor som spjutspetsar i kunskapsbildningen och i vilken utsträckning vi kan bejaka t.ex. ”nyfikenhetsdriven” forskning till skillnad från tillämpad forskning styrd av efterfrågan.

Att driva frågan om den konstnärliga forskningens och forskarutbildningens utveckling kräver

förutom kunskap och god områdeskunskap, också stark vilja och mod. Från politiskt håll talas det mycket om behov av utveckling av nyskapande arbetsformer och experimentvilja. Men hur är det med nyfikenheten och riskvilligheten? Den konstnärliga forskningen, ska precis som inom de vetenskapliga områdena, vila på bra utbildning, goda nätverkstrukturer och tydligt kvalitativa mål.

Att värdera kvalitet är komplicerat och avkräver oss ett förhållningssätt till kvalitetsbegrepp. Dessa är per definition konservativa, då vi tvingas använda oss av det vi sedan tidigare vet och kan (det som varit) för att värdera det som är. Med relevant kunskap kan vi ändå göra det utan att motarbeta det vi ännu inte har sett eller har kännedom om – själva förutsättningen för utveckling. Relevant kunskap avkrävs dem som ska anta utmaningen, formulera kriterier och mål och värdera resultat.

På Danshögskolan arbetar vi med kvalitetskriterier vid bedömning av all vår utbildning. Vi arbetar också för utveckling av internationella plattformar för kvalitetssäkring av konstnärlig forskning (vår motsvarighet till publiceringar i rankade tidskrifter). Dessa plattformar ska möjliggöra erfarenhetsutbyten och redovisningar av forskningsresultat genom artegna, skriftliga eller muntliga presentationer. Vi vill medverka till en etablering av plattformar där avancerade konstnärskap inom den performativa scenkonsten och andra konstnärliga fält, kan mötas för att ta del av, kritiskt granska och reflektera kring resultat av konstnärliga forskningsprojekt, utveckla kriterier för bedömning, arbetsmetoder, nätverk och dokumentationsformer. Möten där man kan vara oense, diskutera, bejaka och kritisera varandras arbeten. En kritisk praktik bygger på respekt och öppenhet för andras kunskap och kompetens, på en lust att mötas. Plattformarnas verksamheter ska vara kvalitetsdrivande och bidra till både kunskapsutveckling och en utveckling av den kultur som möjliggör goda samarbetsklimat, en utvecklad konstsyn och god etik.

Både forskning och grundutbildning måste ha kvalitetsbaserade anslagssystem. Särskilda kvalitetsindikatorer måste utvecklas för det konstnärliga området. Dessa kvalitetsindikatorer bör utarbetas gemensamt av de högskolor och universitet som har konstnärliga utbildningar och bedriver konstnärlig forskning och de ska utformas så att de också kan respekteras bland konstnärer som kvalitetsdrivande.

När det gäller utvecklingen av argumentation och diskussion om konstens roll och betydelse i samhället, är kombination av kunskap/erfarenhet, forskning - och samtidigt ifrågasättande av densamma - en viktig förutsättning. Vi måste våga! Hur hittar vi en balans mellan det gamla och det nya? Vi är förmodligen överens om att risktagande är viktigt. Vilka risker är vi då beredda att ta? Måns Lönnroth (f.d. VD Mistra och f.d. statssekreterare) sa till mig att: ”När vi vet – är det för sent”. Det är viktigt att inte förenkla det komplexa utan att låta vissa delar av vårt kulturella ”samliv” vara precis så komplicerat, enkelt, problematiserat eller bara lustfyllt som det kan vara. Risktagandet är också ett ställningstagande. Vem vågar påstå sig veta vad folk vill ha? Vad folk behöver? Hur högt är ett berg?

Är det en omväg att gå runt ett berg? Kanske ska vi bestiga det eller spränga sönder det till mer hanterbara klippblock, sten och grus? Vad ger rum för den rörelse i kropp och tanke som ska omformulera verkligheten, aktivera och vidga våra språkliga sinnen? Satsa måste vi göra på det vi, utifrån våra olika kompetenser och kunskapsområden, tror och bedömer som viktigt. Ett samhälles satsning på konstnärlig forskning är en långsiktig satsning som bidrar till insikter om det som gör oss till vad vi är och vill vara. En långsiktig satsning som kan förflytta bergsmassiv och blotta helt nya vyer!